

JULIJANS BANDZO

(1863–?)

Latgalē cienīts darbinieks, novada nacionālās atmodas laika celmlaužu palīgs bija priesteris Julijans Bandzo. Tauta gan viņa uzvārdu reti kad pareizi izrunāja, un Latgales draudzēs bieži vien varēja dzirdēt – tas labais baznīckungs Banza, Bonza, Bandža vai arī Bundzo.

Viņš dzimis 1863. gadā Lietuvā. Sākot ar 1884. gadu, J. Bandzo mācās Pēterpils Garīgajā seminārā, kur viņš sastopas ar Latgales dēliem Jāni Višņevski, Franci Trasunu un Andrievu Kantiniekui, vienu gadu mācās kopā ar Andrievu Svikli.

Beidzis semināru 1887. gadā, Julijans Bandzo ar kursabiedru Jāzepu Andžejevski ierodas Latgalē un uzsāk kalpošanu šejiennes draudzēs. Pirmā ir Pildas draudze, kur viņš kalpo 1888.–1898. gadā. Pildā arī aizsākās vēlāk Latgalē tik populārā garīdznieka sabiedriskais darbs. Ludzā tai laikā par dekānu ir Jānis Višņevskis. Ludzā pastāvīgi viesi ir: Aleksandrs Platpīrs, Francis Trasuns, Andrievs Kantinieks, tikpat gaidīts ir arī Pildas prāvests Julijans Bandzo.

Kopš Pēterpils laikiem viņus visus saista ne vien draudzība, bet nacionālās un sabiedriskā darba intereses, ko nespēj šķirt nekādas intrigas. Pie dekāna J. Višņevska notiek nopietnas pārrunas, kas vēlāk ir ierosinājums daudziem kultūras pasākumiem Latgalē un arī Pēterpili, kur 19. gs, beigās izveidojusies latgaliešu kolonija.

Nacionālo kustību bija pamanījušas laicīgās amatpersonas, un 19. gs. 90. gados vairākiem Latgales garīdzniekiem vajadzēja atstāt savas darbavietas un doties trimdā uz dažādām draudzēm Iekškrievijas gubernās. Izsūtīšanas kampaņa skāra arī rosīgo priesteri Julijanu Bandzo.

Kad viņš Pildā bija uzcēlis draudzes ēkas un veicis dievnama izdaiļošanu, 1898. gadā tiek pārcelts uz dekanātu Ufas gubernā: kādu laiku bija Ufas Krusta Paaugstināšanas baznīcas prāvests, bet no 1899. līdz 1902. gadam – tīcības mācības skolotājs Ufas vīriešu ģimnāzijā. 1902. gadā J. Bandzo pārcēla uz Logojskas draudzi Borisovas dekanātā, kur viņš bija šīs draudzes prāvests, apkalpodams vairākas kapelas – Tadulinas, Logojskas, Jemīļjanovas – un kapu kapličas – Starozapoļes un Grebeņas. Starozapoļē kā Logojskas prāvests J. Bandzo palika līdz 1906. gadam, kad jau vairāki priesteri bija atgriezušies un turpināja kalpot Latgalē.

1906. gadā J. Bandzo pārcēla uz Latgali, par prāvestu Izvaltā. Latgalē par dekānu jau darbojās viņa tuvākais draugs Francis Trasuns un viņa kursabiedrs Jezups Andžejevskis – kluss un mierīgs priesteris.

Interesantākais darbs posms J. Bandzo dzīvē iesākās 1908. gadā, kad viņš uzsāka kalpošanu Bērzgales draudzē. Pie viņa bieži uzturas F. Trasuns un vasaras brīvlaiku pavada daudzi garīdznieki. Te top vairākas mācību grāmatas, kas parakstītas »Fr. Trasuns un Draugs«: līdzautors bija J. Bandzo. No Bērzgalē tapušām grāmatām jāmin: Ābece, iespiesta 1909. gadā, Školas Dōrzs, iespiesta 1909. gadā, un vēl citas. Vairāki darbi palikuši rokrakstā.

Prāvests J. Bandzo jau 1908. gadā iesniedz statūtus Bērzgales lauksaimniecības biedrības dibināšanai. Biedrība atklāta 1909. gada 26. decembrī – otrajos Ziemassvētkos. Kopā ar bērzgaliem priesteris 1909. gadā organizē Bērzgales krājaizdevu sabiedrību. Biedrības organizēšanā piedalījās vietējie muižnieki – Vaclavs Večslavs Veitko un Aleksandrs Vosčiņins (vēlāk saimniekoja viņa dēls Konstantīns).

Viens no nozīmīgākiem J. Bandzo pasākumiem bija Bērzgales pagasta Ivanovas muižas pirkšana zemnieku vajadzībām. Pēc Krievijas I Domes padzišanas pie J. Bandzo visu vasaru dzīvoja F. Trasuns. Te viņi ne tikai rakstīja, bet arī izlēma iepirkst vietējās muižas. Julijans Bandzo šim kopīgajam pasākumam saorganizēja 17 zemniekus. J. Bandzo priekšlikums guvis lielu piekrišanu: zemnieki ar dedzību meklējuši naudu zemes pirkšanai. Zemnieki kopīgi nopirkuši 305 desetīnas zemes (1 desetīna – 1,0925 ha).

Ignats Kancāns (Bērzelgalē ieradies no Preiļu pagasta) visbeidzot nospircis Ivanovas muižas centru. Tā noslēdzies Bērzgales prāves-ta J. Bandzo ievadītais muižu pirkšanas darbs.

Bet prāvesta aktīvo sabiedrisko darbību daudzi iztulkoja ne-labvēli. Un 1910. gadā viņš tiek pārcelts uz Landskoronas draudzi. Iesāktais darbs Bērzgales draudzē apstājās. Toties uzgavilēja Landskoronas draudze. Laikrakstā »Drywa« (1910, 26. aug., Nr. 52) par to var lasīt: »Ar baznīckunga J. Bandzo atbraukšanu uz mūsu draudzi sākās pavisam jauns virziens mūsu draudzē. Jāatzist, ka tam jaunajam strādniekam ļoti grūti tik ātri visu land-skoronešu draudzi pakustināt un pacelt nomiega. Mūsu draudze pieder pie tumšajiem kaktiem. Līdz šim te nebija nekādu lat-viešu avīžu un grāmatu. »Gaismai«, »Sāklai« un »Auseklīm« nebija laimes apciemot mūsu draudzi. Ar »Drywu« tāpat. Bet šī pēdējā ir laimīgāka, jo tagad ir sagaidījusi to jauko dienu, kad tā var iet te un nekas tai ceļā nestājas.«

1914. gadā J. Bandzo no Landskoronas pārcēla uz vēl attālāku nomali – Rosicas Trīsvienības baznīcu Drisas-Sebežas dekanātā. Šeit viņš kalpoja par administratoru. Viņa vikārs bija Stanislavs Možeiko. Apkalpot vajadzēja Balinas, Bigosovas un Nevīšanu kapliču.

Nodibinoties Latvijas brīvvalstij, priesteris Julijans Bandzo kal-poja Jezupovas draudzē (1921.–1922. gads).

Avots:

Budže, Alberts. Latvijas Romas katoļu priesteri / Alberts Budže.- Rēzekne : Latgales kultūras centra izdevniecība, 2010. – 2. sēj.- 25.- 27. lpp.